

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Житомирський державний університет імені Івана Франка

кафедра філософії

кафедра естетики, етики та образотворчого мистецтва

Національний педагогічний університет імені

М.П. Драгоманова

кафедра філософської антропології

*АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ*

Житомир – 2010

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Житомирський державний університет імені Івана Франка
кафедра філософії
кафедра естетики, етики та образотворчого мистецтва
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
кафедра філософської антропології

**"АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ"**

Збірник наукових праць
(Матеріали III Міжвузівської науково-теоретичної конференції
малодітх науковців від 8 грудня 2010 року)

Житомир
Видавництво ЖДУ імені Івана Франка
2010

УДК 101.1+168.5
ББК 87.1
А-43

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 5 від 24 грудня 2010 року

Редакційна колегія:

Саух П.Ю., доктор філософських наук, професор;
Герасимчук А.А., доктор філософських наук, професор;
Ковтул Н.М., кандидат філософських наук;
Слюсар В.М., кандидат філософських наук;
Вітюк І.К., кандидат філософських наук.

Рецензенти:

Ярошовець В. І., доктор філософських наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Стародубець Г. М., доктор історичних наук, професор Житомирського державного університету імені Івана Франка;
Піциль О. С., кандидат філософських наук, доцент Житомирського національного агроєкологічного університету.

А 43 **Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: зб. наукових праць / за заг. ред. проф. Сауха П. Ю. – Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2010. – 144 с.**

У збірнику наукових праць розглядаються основні аспекти становлення людської думки, співвідношення сучасної філософії та науки, особливості розвитку природничих і гуманітарних дисциплін у контексті становлення науки епохи Постмодерну. З'ясовуються форми та механізми проявів толерантності у сферах політичній, соціальній, культурній, релігійній, етнічній, національній буттєвості людини, осмислюється феномен толерантності у межах інтеркультурної та внутрішньокультурної комунікації.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 101+168.5
ББК 87.1
© Колектив авторів, 2010

Нагіленко Іван Анатолійович <i>Культура як універсальний соціальний механізм функціонування індивідуальної гармонії</i>	73-74
Маловицька Людмила Флавіївна, Сірош Юлія <i>Толерантність як етична модель виховання: національні особливості українства</i>	74-76
Черненко Тетяна Василівна <i>Проблема формування національної ідентичності України (геополітичний аспект)</i>	76-77
Ременець Оксана Володимирівна <i>Грамадянське суспільство в Україні: проблеми становлення</i>	77-79
Кириченко Віктор Васильович <i>Дихотомія розвитку професійної ідентичності особистості</i>	79-80
Багінська Олександра <i>Лінавістичні особливості у глобалізованому світі</i>	80-82
Борович Тетяна <i>Глобалізація і сучасність: мале розуміння великої проблеми</i>	82-83
Васютіна Владлена Володимирівна <i>Проблеми формування інформаційного суспільства в Україні</i>	83-85
Воронкова Ірина <i>Ісламська концепція соціальної справедливості</i>	85-86
Гарманчук Ірина <i>Філософська антропологія та її матриці</i>	86-88
Гринчук Марина <i>Проблема суспільства у цивілізаційному вимірі</i>	88-89
Горохова Людмила Вікторівна <i>Насилля і страх у глобалізованому суспільстві</i>	90-91
Данилюк Олена Ярославівна <i>Соціальне значення інституту чернецтва Римо-Католицької Церкви в Україні</i>	91-92
Докиль Тетяна <i>Соціальна відповідальність вченого</i>	92-94
Залізнок Ірина <i>Герменевтичні особливості філософських текстів</i>	94-96
Ковалик Лілія <i>Релігійна реформа 980 р. у Київській Русі</i>	96-97
Ковалишин Тарас <i>Легітимість "Золотого вересня": аналіз історіографії проблеми</i> ...	97-99
Коваль Тетяна Вікторівна <i>Феномен старості у розвідках великих: Цицерон і Григорій Сковорода</i>	99-100
Ковтун Юрій Васильович <i>Традиціоналістський вимір проблеми соціокультурного розвитку України в філософії Ю. Липи у контексті глобалізації</i>	100-101
Кононова Юлія <i>Родина і підліток: виховання толерантності</i>	101-103
Красовська Юлія, Олійник Вікторія <i>Особливості релігійності поч. XXI ст.: "Церква Сайєнтології"</i>	103-104
Жхеліл Олеся <i>Наративний метод у сучасних історичних та історико-педагогічних дослідженнях</i>	104-107
Лавренчук Тетяна <i>Проблема свободи у філософії екзистенціалізму</i>	107-109

Свідомість російської особистості пов'язується зі східно-християнським архетипом, який є основою євразійської культури. Де в індивіда відбувається поєднання європейської та азійської традицій на основі уявлення про ідеал в єдине ціле. Тому у всіх формах поведінки в індивіда у цьому суспільстві переважає ідеалізм.

Свідомість українського індивіда у більшості варіантів реалізується через архетип Софійного християнства, який оформився у "філософію серця". "Філософія серця" – звернення до внутрішнього світу особистості, основою якого є синтез чуттєвого та раціонального. Тому в формах поведінки індивіда буде переважати сенсорно – інтуїтивний підхід. Всі ці архетипи національних культур сприймаються індивідом через творчість А.Міцкевича, О.Пушкіна, Т.Шевченка.

Сама ж культура та її архетип засвоюється індивідом у процесі навчання, виховання та власної діяльності. Причому, спочатку особистість сприймає культуру з її архетипом як щось зовнішнє. У процесі власної діяльності індивід знайомиться з культурою суспільства, яка виступає у формі матеріальних та духовних благ, створених діяльністю людей у суспільстві. Розпредметнення культури попередніх поколінь приводить індивіда до знайомства з її архетипом та суттю. Відбувається цей процес через виконання різних ролей у суспільстві. Приймаючи будь-яку роль у суспільстві, індивід бере на себе зобов'язання по її виконанню відповідно до суспільних норм та правил. Для виконання цієї ролі він розвиває власні здібності, навички, вміння. У нього відбувається процес освоєння культури та її архетипу в індивідуальній формі. Через форми поведінки, які характерні для цієї культури, індивід освоює та розкриває для себе соціальний механізм взаємодії індивід-суспільство. Важливим є те, в якій творчій формі відбувається реалізація освоенного соціального механізму. З цієї миті починається процес опредметнення ідеалу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Поліс А. Ф. Единство социального и биологического в гармоническом развитии личности. – Рига: Зинатне, 1981. – 227с.
2. Бекешкина И. Э. Структура личности. / Методологический анализ / – Киев: Наукова думка, 1986. – 129с.
3. Повторення Закону. // Біблія. – К.: Нове життя Україна, Кемпус Крусейд фор Крайст, 1992.
4. Энциклопедический словарь. / Под. ред. Б. А. Введенского – Т.1. – М.: Большая советская энциклопедия, 1953 – 719с.
5. Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема (філософсько-культурологічний аналіз). – Житомир: ЖПТ, 1997. – 319с.

Маловицька Людмила,
Сірош Юлія

Толерантність як етична модель виховання: національні особливості українства

Докорінні зміни в українському суспільстві, інтегрування у європейське світове товариство актуалізували проблему життєвих цінностей людини, загострили потребу у вихованні толерантності. Проблема толерантності не є новою. Вона знайшла відображення у працях філософів (О. Довгополова, Є. Жуков, М. Бара, В. Кремінь та ін.); зарубіжних філософів (В. Зарка, М. Конше, І. Юна (Франція), Р. Крісті (Канада), Й. Йовель (Ізраїль), М. Морішіма, М. Даммет (Великобританія), Д. Крішна (Індія); психологів (І. Бех, С. Болдирева, В. Золотухін, Д. Колесов, О. Кононко, В. Кан-Калік,

О. Леонт'єв, У. Ліпман, А. Петровський, В. Тернер); педагогів (Я. Коменський, Ж. Руссо, А. Макаренко, М. Монтесорі, В. Сухомлинський, Л. Толстой, Я. Корчак, С. Френе, К. Роджерс, Р. Штайнер, Г. Шеламова). Термін "толерантність" походить від латинського *tolerantia* і у самому широкому значенні перекладається як терпимість. В сучасному світі толерантність є однією із важливих складових соціально-комунікативної культури особистості, що визначає специфіку взаємодії особистості і соціуму.

В українській філософській думці ідея толерантності знайшла своє досить вагоме відображення. Зокрема, Г.Сковорода вважав, що повсякденна поведінка дитини у суспільстві повинна характеризуватися дотриманням певних необхідних правил і норм життєдіяльності, виявленням нею культури, толерантності у взаєминах і спілкуванні, вмінні критично аналізувати свої вчинки. Г.Сковорода обстоює думку про виховання молодого покоління не тільки словом, але й ділом. Проблему морально-етичного розвитку особистості, формування в неї толерантності, комунікативної культури досліджував видатний педагог, мовознавець, богослов І.Огієнко. Аналіз його теоретичної спадщини і практичної діяльності засвідчує, що використання християнської моралі поряд з історично усталеними моральними нормами сприяє розвитку духовності людини: формує моральні чесноти (чесність, справедливість, любов, милосердя, терпимість тощо) і вибудовує гідну поведінку. Зокрема, у афоризмах і сентенціях він визначає цілий ряд морально-етичних норм, яких слід дотримуватися у взаєминах із іншими: "Умій прощати – в цьому висота служби ближньому"; "Переконайте добром тих, хто думає або робить зле". В.Сухомлинський вбачав сутність взаємин, а відповідно і соціально-комунікативної культури, у формуванні духовної потреби людини в людині. Педагог акцентує увагу на важливих нормах моральності, дотримання яких зводиться до правди, честі, духовної краси, плекання в собі добра, протистояння злу, неправді, безчестю.

На сучасному етапі розвитку української наукової думки, проблема толерантності, як ми уже зазначали, є досить актуальною. У цьому зв'язку можна виділити роботи О.Швачко, яка досліджувала феномен толерантності як соціальну цінність та систему стосунків у малих групах молоді; Ю.Іщенко, який у своїх роботах розглядає толерантність з історико-філософських позицій; В.Присакара, який досліджує рівень міжнетнічної толерантності сучасної молоді; В.Компанійца, який досліджує толерантність як соціально-педагогічне явище. Зокрема, за дослідженнями вчених, толерантного педагога сприймають як зразок для наслідування, який використовує відповідні навички для розвитку діалогу та мирного вирішення конфліктів; застосовує творчі підходи до вирішення проблем; забезпечує умови для спільної конструктивної активності учасників освітнього процесу і для їх особистісних досягнень; сприяє залученню учнів для прийняття рішень і розробки програм спільної діяльності; вчить мислити критично і вміє цінувати позиції по відношенню до спірних питань; цінує культурне розмаїття і створює умови для визнання різних культур і їх проявів у житті.

Цікавим аспектом виховання в учнів толерантності, на нашу думку, є вивчення духовно-моральних рис українського козацтва, – адже за минулих часів в Україні ідеалом толерантного ставлення до людини завжди були козаки. Сьогодні історичний образ козака асоціюється у нас з уявленням про істинно українську душу, яка належить до соціотипу "етико-інтуїтивний інтроверт" і має псевдонім – "Миротворець". Провідними психічними функціями цього соціотипу вважається так звана "етика відносин" та "інтуїція здібностей". У психіді українського етносоціального організму "етика відносин" визначають славетна "українська лагідність" і "кордоцентричність", толерантність, прагнення розв'язувати конфлікти не через суд чи насилля, а шляхом умовляння, налагодження особистих стосунків. Ця психічна якість виразно зафіксована не лише у звичаях, а й в українській мові, де крім слова "відношення" існують також "стосунки", "ставлення" і "відносини", тобто аж чотири синоніми. Про наявність психічних якостей, таких як: українська

ліричність і мрійливість, поетичність й релігійність, прагненні до ідеалу, повага до "внутрішнього світу" людини, її талантів та здібностей, що визначають психічну функцію "інтуїції здібностей", одноставно писали різні дослідники української душі: Є. Онацький, О. Кульчицький, Д. Чижевський та інші.

Отже, у сучасному виховному процесі, на нашу думку, необхідно досить активно акцентувати увагу учнів на особливостях національного українського характеру, провідною рисою якого завжди були толерантність, терпимість, чемність і повага до іншої людини, іншого "Я", а також враховувати безцінний досвід та наукову спадщину великих українських вчених минулого і сучасності стосовно реалізації ідеї толерантних відносин людини в соціокультурному просторі.

Черненко Тетяна Василівна

Проблема формування національної ідентичності України (геополітичний аспект)

З моменту проголошення незалежності Україна продовжує проходити важкий та сповнений протиріч шлях становлення зовнішньої та внутрішньої політики та системи національної безпеки, що відбувається відчутно болісно для держави в зв'язку із невирішеною до цього часу проблемою національної ідентичності. Необхідно визнати, що криза національної ідентичності є підставою для неможливості осягнення Україною свого уявлення про себе як цілісну державу. Одним із ключових напрямків гуманітарних розвідок як вітчизняних так і зарубіжних науковців є дослідження широкого кола питань, пов'язаних з нацією, її самобутністю, самовизначенням, культурою, національним характером, національною ідентичністю. Досить поширене використання в науковій та публіцистичній літературі зазначених понять не дає підстав зазначати, що такі дефініції як нація, націоналізм, національна ідентичність чітко визначені та загально усталені. Поняття ідентичності розглядається як філософська категорія, як категорія соціального знання, як психологічна категорія, як категорія інтердисциплінарного знання, що дає можливість говорити, про набуття цим терміном міждисциплінарного характеру.

Введенням до загальнонаукового вжитку та його широкого застосування у міждисциплінарному значенні терміну "ідентичність" ми завдячуємо Е. Еріксону, який внаслідок досліджень індивідуальної ідентичності (розвиваючи З. Фрейда), зробив наголос на необхідності дослідження суспільних впливів як факторів інтерналізації культурних норм, засвоєння соціальних статусів та соціальних ролей індивідами, що наповнює змістом процес ідентифікації. Національна ідентичність як соціальний феномен характеризується багатоякісністю та динамічністю. Ідентичність в епоху глобалізації характеризується гнучкістю, множинністю, незавершеністю, контекстуальністю, рухливістю. Разом із тим контекстуальність не змінює ядро ідентичності і "вибір" тої чи іншої моделі ідентичності не буває абсолютно вільним, оскільки відбувається у визначеному соціальному контексті, який задає не тільки спектр альтернатив, але і набір різноманітних соціальних практик. Особливістю сучасних ідентифікаційних процесів є зіткнення дискурсів традиційного, модерного та постмодерного суспільств. Нашарування дискурсів і породжує розколотість ідентичності. Ключовим у такому випадку стає завдання пошуку такого дискурсу, який має надати соціуму цілісність та ціннісну вкоріненість. Ускладнення соціальної, економічної, політичної, культурної сфер